

JAARBOEK

VAN HET

EUROPEES

GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN

PENNINGKUNDE

20
16

INHOUDSTAFEL

Verantwoordelijken van het EGMP	I
Afdelingen van het EGMP	II
Verslag van de AV van het EGMP FV in Tienen (28/V/2016)	VI

Laurens AERNOUT	
Misslagen met incuse eigenschappen	1
Luk BEECKMANS <i>ET AL.</i>	
Een muntdepot uit de vroege 20 ^{ste} eeuw in Heverlee (Vlaams-Brabant)	11
Hendrik DE BACKER	
Een loden penning van de Onze-Lieve-Vrouw-kerk van Onze-Lieve-Vrouw-Waver	27
Hendrik DE BACKER & Raf VAN LAERE	
Brabantse of Mechelse draken in een kleine muntschat van Borgloon uit de tweede helft van de 12 ^{de} eeuw	31
Willy GEETS	
Maximiliaan, feodaal monarch, en zijn efemere muntslag in Mechelen (1485-94)	39
Arnaud GRISPEN	
Een bijzondere Portugees/Nederlandse vondst op Vlaamse bodem	81
Paul HUYBRECHTS	
De productie van Paul Huybrechts – Een selectie van recente creaties	85
Jan MOENS	
Leopold Wiener verstrooid?	115

Eddy SCHUTYSER

Munten gevonden op de site van het 'Blauw Kasteel' of
Beverhoutshof in Moerbrugge 117

Huguette TAYMANS

De prijspenningen van de Academie voor Schone Kunsten
te Gent van 1830 tot 1914 149

Luc VAN EECKHOUDT

Sint-Christoffel, de beschermheilige van de reizigers en de auto-
mobile op medailles van de eerste helft van de twintigste eeuw –
Een bijdrage tot de religieuze numismatiek 179

Luc VAN EECKHOUDT

Bert Gerresheim's medailles van Pater Friedrich Spee von
Langenfeld sj 195

RECENSIES

AIMÉ HAECK, *De kleine Brabantse denieren van de dertiende
eeuw* (Willy Geets) – Jean-Claude MARTINY, *De eerste grote
zilveren munten in Vlaanderen* (Raf Van Laere) – Rudy DILLEN,
Kempisch noodgeld tijdens WO I (René Waerzeggers) 205

DE PRIJSPENNINGEN VAN DE ACADEMIE VOOR SCHONE KUNSTEN TE GENT VAN 1830 TOT 1914

Huguette TAYMANS

IN 2006 VERSCHEEN HET EERSTE DEEL van deze studie, nl. *De penningen van de Academie voor Schone Kunsten te Gent van 1748 tot 1830*^[1]. In onderhavig artikel komt de periode 1830 tot 1914 aan bod.

Vanaf 1830 bleef de instelling verder prijspenningen verlenen aan de beste leerlingen, en dit nog altijd om de twee jaar. Door het toenemend aantal vakken werden in de loop van de 19de eeuw steeds meer penningen uitgereikt. Dit noopte de Academie ertoe om, naast de medailles toegekend door de centrale overheid, opnieuw zelf penningen aan te kopen om alle laureaten te kunnen belonen. Vooral vanaf de regering van Leopold II is dit in grote getale gebeurd. Zo steeg bijvoorbeeld het aantal toegekende prijspenningen van 20 in 1830, naar 81 in 1906.

Anderzijds werden de driejaarlijkse Salons, gesticht in 1792, nog steeds gehouden. Door een overeenkomst met drie grote Belgische Academies werden deze beurtelings ingericht te Antwerpen, Brussel en Gent.

Ook voor deze triënnale Salons werden prijspenningen gegeven die meestal van dezelfde types waren als deze gegeven aan de leerlingen. Ook daar werden meer medailles uitgereikt dan in de vorige periode. Naast deze normale penningen werd ook, in uitzonderlijke gevallen, een speciale penning gevraagd aan de centrale overheid voor de belangrijkste winnaar van het Salon.

Het is dan ook niet mogelijk alle medaillewinnaars te publiceren. Het archief van de Academie, overgebracht naar het Gentse Stadsarchief, is zeer uitgebreid^[2] en bevat zo goed als alle uitslagenlijsten per naam, briefwisseling dienaangaande en dergelijke. Ook de bibliotheek van de Universiteit Gent bewaart archieven van de Academie. Een raadpleging van gedetailleerde informatie kan dus, indien gewenst, door iedere geïnteresseerde gebeuren.

Wij zullen ons in deze studie dan ook beperken tot een overzicht van de types prijspenningen die door de Gentse Academie uitgereikt zijn, en dit aan de hand van een aantal voorbeelden. Deze werden geselecteerd voornamelijk in openbare verzamelingen^[3] aangevuld met een aantal stukken uit private verzamelingen.

[1] Jaarboek van het Europees Genootschap voor Munt- en Penningkunde 2006, p. 185-236.

[2] Het archief in het Gentse Stadsarchief omvat ruim 600 archiefdozen in de reeks ASK.

[3] De gebruikte afkortingen voor deze openbare verzamelingen zijn: KBR = Penningkabinet Koninklijke Bibliotheek van België – Brussel; UG = *idem* Universiteit Gent; STAM = Stads-museum Gent; HVA = museum Huis van Alijn; MSK = Museum voor Schone Kunsten – Gent. Daarnaast geldt PV = privéverzameling.

In elk geval is het zo dat op de prijspenningen uitgereikt door de Gentse Academie altijd de stad vermeld staat^[4].

I. TYPE MET BEELTENIS VAN LEOPOLD I

A. EERSTE VERSIE

Vanaf 1830 beschikten de Belgische Academies niet meer over prijspenningen. Het eerste probleem manifesteerde zich te Gent voor de prijsuitreiking aan de leerlingen van 1832.

Een vraag werd gericht aan de Koninklijke Munt om nieuwe prijspenningen te krijgen. Aangezien deze nog niet beschikbaar waren werd aanvankelijk beslist om aan de leerlingen in 1832 nog de penningen uit te reiken met de beeltenis van Willem I die men nog in voorraad had, zijnde vier grote en acht kleine. Uiteindelijk zag men daarvan af en in zitting van 13 juli 1832 werd beslist de nieuwe penningen af te wachten en later aan de leerlingen te overhandigen. In verband met de bestaande voorraad met de beeltenis van Willem I werd het volgende beslist: *‘De Medaillen die nog bestaen van Koning Willem voor elk der Directeurs alhier present zijnde, op de waerde van den inkoop overgenomen worden en aen den heer Tresorier worden betaald.’*^[5]

Ook voor het triënnale Salon van 1832 was er hetzelfde probleem. J. Speeckaert uit Mechelen was de grote overwinnaar met een stilleven van bloemen en fruit. De 84-jarige kunstenaar had recht op een gouden prijspenning maar koos vrijwillig voor een betaling van 100 gulden^[6].

Uiteindelijk werd bij koninklijk besluit van 31 december 1833^[7] het type penning goedgekeurd die zou uitgereikt worden aan alle Belgische Academies.

Het benodigde aantal moest via de Stadsbestuur worden aangevraagd bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken. De aanvraag moest vergezeld zijn van het verslag van de jury. Het waren de zogenaamde ‘Medailles van de Koning’.

Deze nieuwe prijspenning voor de Belgische Academies werd ontworpen door P.J. Braemt en geslagen bij de Munt van Brussel^[8].

De voorzijde toont het gelauwerde hoofd van Leopold I naar links met rondom bovenaan LEOPOLD PREMIER (links) ROI DES BELGES (rechts).

De keerzijde heeft een gesloten bloemenkrans, omwonden met een lint, met erbovenop een vijfhoek gevormd door een passer, een meetlat, een penseel en

^[4] In Eloy *et al.* 1989 staat onder nummer K27, p. 62 een prijspenning, toegekend aan H. Flamand zonder opgave van stad. Deze penning is geen Gentse penning. Deze laureaat komt niet voor op de leerlingenlijsten van de Gentse instelling noch in de juryverslagen.

^[5] ASK 314, Resolutieboek 1826-1844, p. 145.

^[6] *Ibid.*, p.169-170.

^[7] Guioth 1844, nr. 202, p. 182.

^[8] Poels *et al.* 2015, p. 123.

een tekenstift. Op het lint staan de namen van belangrijke Belgische kunstenaars A. VANDYCK | WARIN | EDELINCK | F. ROMEIN | DUQUESNOY | P.P. RUBENS en rondom bovenaan, buiten de krans, staat AUX BEAUX ARTS.

Prijspenning gevat in een extra rand (KBR K342/11)

Prijspenning zonder rand met aangehecht draagsysteem en lint (KBR K348/07)

De instellingen hadden echter een probleem omdat er geen plaats was voorzien om de naam en de discipline van de laureaat te vermelden. De meeste exemplaren zijn daarom voorzien van een randgravure. Sommige Academies lieten iets graveren op de keerzijde, buiten de krans rondom onderaan, maar daar was niet voldoende plaats. De Gentse Academie heeft dit nooit gedaan maar liet altijd op de rand graveren.

De penningen bestaan zonder toevoegingen, maar veel exemplaren zijn gevat in een extra rand. Daardoor kon de penning aan een lint worden gehangen.

De andere toevoegingen aan de penningen, zoals bovenaan een draagring, eventueel aan de penning vastgemaakt aan de hand van een bol of een opgelast plaatje, zijn altijd door de instellingen zelf aangebracht, samen met de gravure.

Er zijn enkele ongebruikte exemplaren teruggevonden: o.a. in de verzameling van de Gentse Universiteit bevinden zich twee exemplaren, een zilveren en een bronzen^[9], en eveneens een bronzen exemplaar in een privé-verzameling.

De Gentse exemplaren die zijn onderzocht waren enkel in (verguld) zilver.

Een overzicht van de bestudeerde exemplaren:

Jaar	Metaal	Verzameling	Gegraveerd opschrift ^[10]
1836	Zilver	PV	ARCHITECTURE 1 ^E CLASS ^E 2 ^E JACQ ^S SOUDAN
1838	Vermeil	KBR K342/11	MODÈLE 1 ^R P ^X CONST. DE SURGELOOSE 1838
	Zilver	PV	1 ^E CLASSE ARCHITECTURE 2 ^{ME} PRIX J. SOUDAN 1838
1840	Zilver	KBR K348/07	3 ^E CLASSE ARCHITECTURE 1 ^R PRIX P. MEUNYNCK
		KBR K352/05	ACAD ^E DE GAND, CL ^E D'APRÈS L'Estampe 1 À B. MERCHIE DE GAND 1840
1840	Zilver	KBR K352/07	ACAD. ROY. DE GAND, ARCHIT. II ^E CL. II ^E PR ^X A P. MENNYNCK 1840 ^[11]
		KBR K372/12	MODELE I ^R PIERRE MEUNYNCK
1842?	Vermeil	KBR K372/12	MODELE I ^R PIERRE MEUNYNCK

Tijdens de prijsuitreiking van 1838 deed er zich een incident voor dat aantoonde hoeveel belang er werd gehecht aan het verkrijgen van deze prijspenningen. De plechtigheid had plaats op 13 augustus 1838. François De Bruycker was tweede geworden in de klas tekenen naar levend model en dit na Constant Surgeloose, waarvan de penning hiervoor is afgebeeld.

De heer De Bruycker was het echter niet eens met deze tweede plaats en had op het ogenblik van de uitreiking met veel omhaal de penning publiekelijk geweigerd. Dit viel niet in goede aarde bij de directie van de Academie en het voorval zou de leerling zuur opbreken. In hun zitting van 24 augustus 1838^[12] werd het volgende beslist:

“La direction vu le rapport fait sur la conduite lors de la distribution solennelle des prix le 13 août dernier par François De Bruycker, élève de la classe, dite du Modèle, en se refusant publiquement et avec dédain à accepter la médaille que le président, organe de la direction, lui offrait en son nom.

^[9] UG referentie BRKZ.NUM.007591 (zilver) en BRKZ.NUM.007592 (brons).

^[10] De gegraveerde opschriften worden hier weergegeven in een neutraal lettertype; in werkelijkheid werd een mix aan lettertypes (met en zonder schreef, cursief, enz.) gebruikt.

^[11] Op de penning KBR K352/07 is de naam van leerling foutief gespeld: MENNYNCK i.p.v. MEUNYNCK.

^[12] ASK 314, Resolutieboek 1826-1844, p. 254-255.

Considérant que pour une conduite aussi inconvenante, le dit F. De Bruycker a gravement manqué au respect qu'il devait à la décision des juges du concours et qu'il exposait ainsi la solennité même à être troublée ; considérant que, pour prévenir que des scandales et des désordres pareils n'aient plus lieu il est urgent de réprimer par un exemple prompt et sévère le scandale porté à la connaissance de la direction, et dont elle a été elle-même témoin lors de la solennité ;

Arrête:

Art. 1 – François De Bruycker, élève de la classe de Modèle, est renvoyé définitivement et sans retour des divers cours de l'Académie.

Art. 2 – Le contenu de la présente résolution lui sera notifié par écrit.

Art. 3 – La résolution sera textuellement inscrite dans le registre des Procès-Verbaux de la direction.

B. TWEEDE VERSIE

Door het probleem van plaatsgebrek voor gravure werd al vlug beslist naar een ander type penning uit te kijken als koninklijke beloning voor de Academies.

Braemt had ondertussen een nieuwe beeltenis van Leopold I ontworpen. Daarbij is de naar links gewende buste van de vorst getooid in militair uniform. Rondom staat het omschrift LEOPOLD PREMIER (links) ROI DES BELGES (rechts) en met onder de buste BRAEMT F.

Het onlangs gepubliceerde oeuvre van Braemt^[13] maakt melding van het bestaan in de Munt van drie verschillende stempels van dit type. De verschillen situeren zich enkel in de plaatsing van de tekst en de naam van de ontwerper. De auteurs geven echter geen uitsluitsel omtrent de ontwerpdatum noch de afmetingen van deze stempels, waardoor moeilijk is vast te stellen vanaf wanneer welke stempel kan gebruikt zijn voor de prijspenningen voor de Academies.

De keerzijde bestaat uit een gestileerde krans van bladeren en bloemen, met een rozet onderaan en eveneens bovenaan in de opening van de krans. In het midden is een groot open veld voor gravure.

Deze penning werd dus niet speciaal voor de Academies ontworpen, maar is eveneens gebruikt voor allerlei andere huldigheden. De uitvoering was zowel in verguld zilver, in zilver als in brons, en dit in twee formaten.

Hoe dan ook werd dit type in de Gentse Academie reeds voor de eerste maal uitgereikt in 1840, en dit terwijl het vorige type nog in gebruik was. Mogelijk was dit een proef, want vanaf 1844 werd dit type volop gebezigd en niet meer het vorige.

Een overzicht van de bestudeerde exemplaren:

Jaar	Metaal	Ø	Verzameling	Gegraveerd opschrift
1840	Zilver	50,1	KBR K352/06	ACADEMIE ROYALE DE GAND DESSIN D'INDIENNES 1 ^{er} PRIX DÉCERNÉ À FR. VANDERSYP 1840
1844	Zilver	37,1	KBR K352/15	ACADÉMIE ROYALE DE GAND 3. CL. ARCHITECTURE 2.DIV ^{re} 1 ^{er} PRIX E. SCHIEFFER DE GAND 1844
		37,1	KBR K352/13	ACADÉMIE ROYALE DE GAND CONCOURS DE DESSIN D'APRÈS LA VENUS D'ARLES 1 ^{er} PRIX (naam uitgekrast) DE GAND. 4 JUIL. 1844
		50,0	KBR K352/14	ACADÉMIE ROYALE DE GAND 1 ^{er} CL. D'APRÈS LA BOSSE 1 ^{er} PRIX (naam uitgekrast) DE GAND 1844
		50,0	KBR K352/16	SALON TRIENNAL DE GAND PREMIER CONCOURS D'ARCHITECTURE EN LOGE J.B. FLAMENCOURT DE TOURNAY L'UN DES CONCURRENTS. MDCCCXLIV.
	Brons	50,0	PV	SALON TRIENNAL DE GAND PREMIER CONCOURS D'ARCHITECTURE EN LOGE TH. MELOT DE BRUXELLES L'UN DES CONCURRENTS. MDCCCXLIV.
1847	Zilver	37,2	PV	ACADÉMIE ROYALE DE GAND CLASSE D'APRÈS L'ANTIQUE 1 ^{er} DIVISION, L. 2. PRIX, JEAN DE VULDER DE GAND 1847
1850	Zilver	50,0	STAM N.105	ACADÉMIE ROYALE DE GAND CL ^e SUPER ^e D'APRÈS LE SYSTEME DUPUIS 1 ^{er} DIV. 1 ^{er} À FERD. VANDERMEERSCH DE GAND 1850
1853	Zilver	37,2	STAM N.100	ACAD. ROY. DE GAND CL ^e SUPER ^e SYSTÈME DUPUIS 1 ^{er} DIV. 2 ^e PR. J. VANDERMEERSCH DE GAND 1853

[13] Poels *et al.* 2015, p. 176.

1853	Zilver	37,2	STAM N.100	ACAD. ROY. DE GAND D'APRÈS L'ANTIQUE 1 ^E DIV ^M PRIX D'ENCOURAG. F. VANDERMEERSCH DE GAND 1853
		37,3	PV	ACAD. ROY. DE GAND DESS. LINÉAIRE 1 ^E DIV. 1 ^R PRIX F. VANDENHEUVEL DE GAND 1853
	Brons	50,0	PV	ACAD. ROY. DE GAND 3.CL.ARCHITECT ^E CONSTRUCTION 2 ^E DIV. 1 ^R PRIX D. LEONARD DE GAND 1853
		50,2	PV	ACAD. ROYALE DE GAND 2 ^E CL. D'APRÈS L'ANTIQUE 3 ^E DIV. 1. PRIX : ÉMILE CNUUDE DE GAND 1856
1856	Brons	50,2	STAM N.893	ACAD. ROYALE DE GAND ANATOMIE 2 ^E DIV ^M PRIX D'ENCOURAGEMENT JEAN VANDERMEERSCH DE GAND 1856
		37,6	STAM N.995	ACAD. ROYALE DE GAND 3 ^E CL ^E ARCHITECTURE 2 ^E DIV ^M 2 ^E PRIX : EDMOND LEYNS DE GAND 1856
		50,1	UG	ACADEMIE ROYALE DE GAND. ANATOMIE : 1 ^E DIV. PRIX. JEAN DE POURCK DE GAND 1858.
1858	Zilver	50,2	PV	ACADEMIE ROYALE DE GAND ARCHITECTURE : 2 ^E CL ^E 1 ^E DIV. 1 ^R PRIX. FELIX BAERT DE GAND 1858.
	Zilver	50,2	HVA	ACADEMIE ROYALE DE GAND. ARCHITECTURE 1 ^E CL ^E 1 ^E DIVISION 2 ^E PRIX : CAMILLE INBROUCK DE DEINZE 1860
1860	Zilver	50,2	KBR L067/13	ACADEMIE ROYALE DE GAND. SCULPTURE. MODÈLE D'APRÈS MODÈLE VIVANT. 1 ^R PRIX : LÉOP. DE MAERE. DE MEULESTEDE. 1860
		50,2	PV	ACADEMIE ROYALE DE GAND. DESSIN LINÉAIRE. 1E DIVISION, 1 ^R PRIX : LÉANDRE DE LA SORTE DE GAND. 1860
	Brons	37,0	PV	ACADEMIE ROYALE DE GAND FIGURE ANTIQUE. 2 ^E DIV ^M , 2 ^E PRIX : EDOUARD BEERNAERT DE GAND. 1861-1862
1862	Zilver Vermeil	50,3	HVA	ACADEMIE ROYALE DE GAND. LOG. TRIG. STÉRÉOTOM. PRIX : CAMILLE INBROUCK DE DEINZE 1861-1862
		37,7	PV	ACADEMIE ROYALE DE GAND. SCULPTURE TETE ANTIQUE. 1 ^R PRIX : LEOP. MESTDAG DE GAND. 1861-1862
		50,2	STAM N.89	ACADÉMIE ROY. DE GAND MODÈLE VIVANT MODELAGE 1 ^R PRIX : G. VANHEUVERSWEYN DE GAND. 1865-1866
1866	Zilver	38,2	KBR L123/03	ACADÉMIE ROY. DE GAND HISTOIRE 2 ^E PRIX: LOUIS MAETERLINCK, DE GAND. 1865-1866
	Brons	38,0	PV	ACADÉMIE ROY. DE GAND ARITHMETIQUE 2 ^E DIV ^M PRIX: JEAN DIEGENANT DE GAND. 1865-1866

Zoals in voorgaande periodes ook reeds het geval was, hield de Gentse Academie zich niet aan de regels voor het toekennen van de ‘Medailles van de Koning’. De aanvraag voor penningen was hoger dan het vereiste aantal voorzien in het reglement. De Academie verleende ze ook aan andere disciplines dan voorzien en eveneens aan de laureaten van de driejaarlijkse salons. In 1854 werd de Academie dus opnieuw tot de orde geroepen na hun aanvraag om negen grote en negen kleine medailles te verkrijgen. Een brief van 8 juli 1854^[14] van het Gentse stadsbestuur stelde:

[14] ASK 38, H156.

En transmettant ces médailles M. le Gouverneur, Mr. le Ministre de l'Intérieur a chargé ce haut fonctionnaire de nous rappeler les instructions passées par la circulaire de M. le Ministre Falck du 23 avril 1819, qui établit que les médailles doivent être uniquement réservées pour les premières classes et pour les premiers prix.

C'est donc pour la dernière fois, ajoute Mr. le Gouverneur, que le Gouvernement consent à vous accorder le nombre de médailles que vous avez demandé se réservant pour l'avenir, de s'en tenir strictement aux principes passés ci-dessous.'

De graveur Braemt had reeds in 1841 in opdracht van de Stad Gent een penning ontworpen met aan de voorzijde het wapenschild van de Academie en toegewezen aan de Brusselse kunstschilder Edouard de Bièfve^[15].

Het bestuur vond dit een mooie kans om dit ontwerp ook als prijspenning uit te reiken (zie verder Type Wapenschild) aan laureaten die niet in aanmerking kwamen voor de Medaille van de Koning.

C. DERDE VERSIE

In de studie *Léopold Wiener graveur en médailles et son œuvre* van Fréd. Alvin wordt een prijspenning vermeld^[16] ontworpen in 1865 met op de voorzijde het hoofd van Leopold I naar links, en op de keerzijde de afbeelding naar een ontwerp van Theodoor Van Berckel met de vier geniën die de kunsten beoefenen. We hebben twee exemplaren^[17] van deze penning teruggevonden, beide zonder enige gravure. Ze zijn in zilver met een diameter van 50,7 mm.

Door het overlijden van de vorst eind 1865 is mogelijk geen enkel exemplaar gebruikt. In elk geval hebben we geen enkel gebruikt exemplaar voor Gent gevonden. Bovendien heeft Wiener de keerzijde gebruikt voor de prijspenningen met de beeltenis van Leopold II (zie Leopold II A. Eerste versie).

^[15] Poels *et al.* 2015, p. 169.

^[16] Alvin 1892-93, nr. 132, p. 445.

^[17] UG nr. BRKZ.NUM.013283 en Gruuthusemuseum nr. O.1598.XXIII.

II. TYPE MET BEELTENIS VAN LEOPOLD II

Na het overlijden van koning Leopold I op 10 december 1865 moest weerom uitgekeken worden naar nieuwe prijspenningen. Braemt was ook het jaar voordien overleden, en dus werd een beroep gedaan op de nieuwe graveur van de Munt van Brussel, Leopold Wiener.

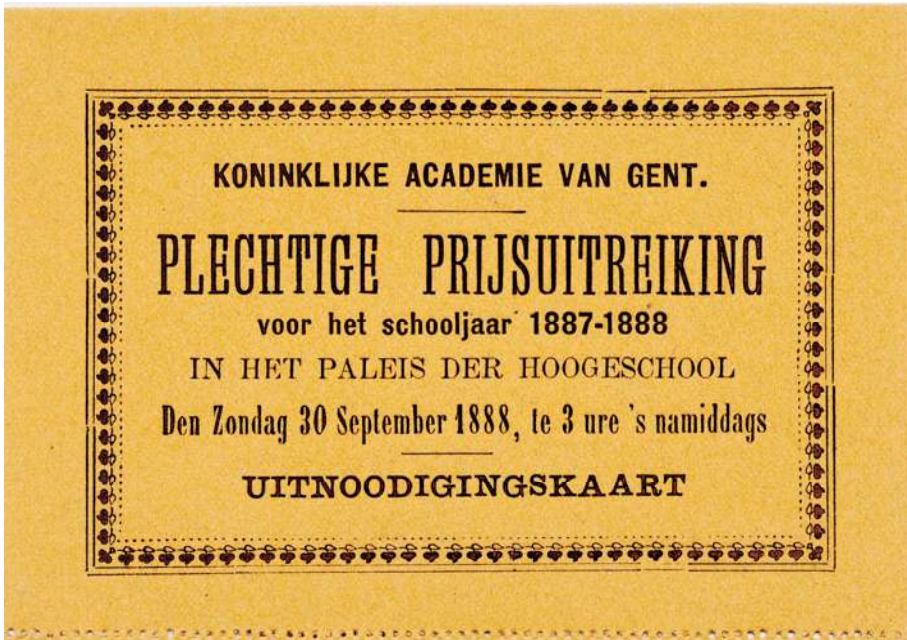
Ondertussen was door het Ministerie van Binnenlandse zaken op 4 juni 1863 een nieuw reglement doorgestuurd aan alle Academies^[18] voor het toekennen van de ‘penningen van de Koning’ dat volgende bepalingen bevatte:

- er worden grote medailles in verguld zilver, grote medailles in zilver en kleine medailles in zilver toegekend;
- de grote medaille in verguld zilver kan enkel uitgereikt worden aan leerlingen die de eerste prijs behalen in één van de volgende leerjaren:
 - a) schilderen naar het levend model
 - b) tekenen – historische compositie
 - c) tekenen naar levend model
 - d) beeldhouwen – historische compositie
 - e) beeldhouwen naar levend model
 - f) architecturale compositie – hogere leergang van de academies van eerste rang
- de grote medaille in zilver kan enkel uitgereikt worden aan leerlingen die de eerste prijs behalen in één van de volgende leerjaren:
 - a) tekenen – figuur naar het antiek
 - b) boetseren naar het antiek
 - c) compositie van ornamenten (tekenen en boetseren)
 - d) architecturaal tekenen: leerjaar onmiddellijk voorafgaand aan het leerjaar compositie
- de kleine medaille in zilver kan enkel uitgereikt worden aan leerlingen die de eerste prijs behalen in één van de volgende leerjaren:
 - a) tekenen: kop naar het antiek
 - b) tekenen: geschaduwde figuur naar een gravure
 - c) ornamenten (tekenen en boetseren)
 - d) architectuur: tweede afdeling, vervolmaking
- de medailles worden enkel toegekend op uitdrukkelijke aanvraag van de lokale overheid, op basis van de juryverslagen van de wedstrijden. De lokale overheid mag geen bijkomende medailles van dit type uitreiken.

^[18] Stedelijk archief Leuven, Fonds Varia, VII, 28.

De uitreikingen van de prijspenningen hadden altijd plaats met veel plechtigheid. Ze gingen aanvankelijk door in het museum van de Academie, maar later werd gebruik gemaakt van meer prestigieuze locaties zoals het Casino, eigendom van de *Société d'Horticulture et de Botanique* waarin de beroemde bloemententoonstellingen werden georganiseerd. Ook in de Aula van de Gentse Universiteit werden de plechtigheden gehouden.

Er werden programmaboekjes gedrukt en uitnodigingskaarten, zowel in het Nederlands als in het Frans.

A. EERSTE VERSIE

Voor de medailles van de koning werd voor de voorzijde gebruik gemaakt van een ontwerp van Wiener waar de koning naar links staat en met rondom langs een geprofileerde rand LEOPOLD II ROI (links) DES BELGES (rechts) en onderaan LEOP WIENER.

De medaille werd uitgevoerd in een diameter van 50 à 51 mm.

Voor deze eerste versie, namelijk de grote medaille in verguld zilver en in zilver, greep Wiener terug naar een ontwerp van Theodoor Van Berckel^[19] dat vier geniën voorstelt die elk een discipline van de kunsten beoefenen (schilderkunst,

^[19] Taymans 2006, p. 192-193, nr. 3.1.

tekenen, beeldhouwen en architectuur), waarbij het beeldhouwwerk een buste is van Karel van Lorreinen. Onder deze afbeelding maar boven de afsnede staat, L.W. D'APRES T.V.B. Wiener doet dus eer aan het genie van Van Berckel die deze uitbeelding ontwierp.

Rondom boven de afbeelding is een lege rand, tussen een parelcirkel en de geprofileerde buitenrand. Hier, en eveneens op de afsnede onderaan, kon de Academie de vereiste teksten laten graveren. Ook werd soms nog een bijkomende gravure aangebracht boven de uitbeelding aan de binnenkant van de parelcirkel.

Een overzicht van de bestudeerde exemplaren:

Jaar	Metaal	Ø	Verzameling	Gegraveerd opschrift
1868	Vermeil	50,8	PV	ARCHITECTURE 1 ^{re} CL ^{asse} 1 ^{re} DIV.COMPOSITI ^{on} 1 ^{er} PR ^{ix} ED. VAN HERREWEGE DE GAND. Afsn.: ACADÉMIE ROYALE DE GAND. 1867 - 68
1870	Zilver	51,3	MSK	MODELAGE D'APRÈS L'ANTIQUE 1 ^{er} PRIX GUST. KASTELEYN DE GAND. Afsn.: ACAD ^{emie} ROY ^{ale} DE GAND 1869 - 70
1872	Vermeil	51,1	MSK	MODELAGE. MODELE VIVANT, PRIX GUST. KASTELEYN DE GAND. Afsn.: ACAD. ROY. DE GAND. 1871 - 72
		51,1	MSK	SCULPTURE GRAND CONCOURS 2 ^e PRIX GUST. KASTELEYN DE GAND. Afsn.: ACAD. ROY. DE GAND. 1871 - 72
1878	Vermeil	51,2	HVA	ACAD ^{emie} ROY. DE GAND. ARCHITECTURE 1 ^{re} CL. 1. DIV ^{ision} Afsn.: 1 ^{er} PRIX ERN. VAN HAMME DE GAND. 1877 - 78

1878	Zilver	51,1	PV	ACAD ^E ROY ^E DE GAND SCULPTURE FIGURE ANTIQUE 1 ^{ER} PRIX Afsn.: HIPP. LE ROY DE LIEGE. 1877 - 78
1880	Vermeil	51,3	PV	ACADEMIE ROYALE DE GAND. 1 ^E CLASSE D'ARCHITECTURE Afsn.: 1 ^{ER} PRIX LEONCE MORIAL D'AIX LA CHAPELLE 1880

B. TWEEDE VERSIE

Op het einde van de negentiende eeuw werd door Wiener een nieuwe beelde naar ontworpen van de koning ter vervanging van het vorige type. De oudere koning staat hierbij afgebeeld naar rechts met een langere baard dan voordien. Rondom staat de tekst **LEOPOLD II** (links) **ROI DES BELGES** (rechts) en onderaan LEOP. WIENER. De keerzijde van de vorige versie werd behouden.

Een overzicht van de bestudeerde exemplaren:

Jaar	Metaal	Ø	Verzameling	Gegraveerd opschrift
1894	Zilver	50,8	HVA	KONINKLIJKE AKADEMIE VAN GENT; – MODELEERING – ANTIK - BEELD 1 ST E PRIJS Afsn.: PILAET, ALEXANDER 1893 - 94
1900	Vermeil	50,9	PV	KONINKLIJKE AKADEMIE VAN GENT Afsn.: BOUWKUNDIGE SAMENSTELLING 1 ^E AFD. 1 ^{ER} PRIJS DE KEYZER LEO 1899 - 1900
1904	Vermeil	50,8	PV	KON ^{KE} . ACAD ^{IE} VAN GENT VERSIERINGSKUNST TEEKENEN 1 ST E. AFD. 1 ST E PRIJS Afsn.: INGHELS FERDINAND 1903 - 1904
	Zilver	50,7	PV	KON ^{KE} . ACAD ^{IE} VAN GENT KLASSEKE BOUWKUNDE 2 ^{DE} AFD. 1 ST E PRIJS EX. ÆQUO Afsn.: AUBERT MAURITS 1903 - 1904
1906	Zilver	50,8	PV	KON ^{KE} . ACAD ^{IE} VAN GENT 1 ^{STE} KLAS BOUWKUNDE 1 ^E AFD. 1 ST E PRIJS Afsn.: DE VOS WILLEM 1905 - 1906

C. DERDE VERSIE

Voor de kleine zilveren medaille gebruikte de graveur hetzelfde hoofd van de koning als de eerste versie (A) met hetzelfde omschrift maar de naam van de kunstenaar is korter: L. WIENER.

Deze kleine module werd uitgevoerd in een diameter van ongeveer 38 mm.

Voor de keerzijde werd een eenvoudig ontwerp gekozen dat mogelijk niet door Wiener is gemaakt maar als standaardontwerp beschikbaar was tussen de matrijzen van de Munt van Brussel. Hoe dan ook is de keerzijde niet gesigneerd.

Bij vier bestudeerde exemplaren heeft de keerzijde een krans bestaande uit een palmtak (links) en een lauriertak met vruchten (rechts), die onderaan met een lint worden samengehouden, dit alles binnen een geprofileerde rand. Eén exemplaar uit de verzameling van het Huis Van Alijn heeft een krans bestaande uit twee eikentakken die onderaan zijn samengestrikt ^[20].

Een overzicht van de bestudeerde exemplaren:

Jaar	Metaal	∅	Verzameling	Gegraveerd opschrift
1872	Zilver	38,0	HVA	ACAD. ROY. DE GAND ORNEMENTS. 1 ^{ER} PRIX. ERN. VAN HAMME DE GAND. 1871 - 72
1888	Zilver	38,4	PV	KONIN ^{KE} AKADEMIE VAN GENT Teekenkunde ANTIK HOOFD 1 ^{ER} PRIJS [CAPIO PROS ⁹] ^[21] 1887 - 88
		38,3	PV	KONIN ^{KE} AKADEMIE VAN GENT <i>Bouwkunde</i> 3 ^E KLAS 1 ^{ER} AFD. 1 ^{ER} PRIJS <i>Van Damme G.</i> 1887 - 88
1896	Zilver	38,4	PV	KONINK ^{KE} AKAD ^M GENT 1 ^{ER} PRIJS BOUWKUNDE 3 ^E KLAS 1 ^{ER} AFD. <i>Tavernier Am.</i> 1895 - 96
		38,5	PV	<i>De Keyzer</i> <i>Leo</i> 1 ^{ER} PRIJS 3 ^E KLAS BOUWKUNDE 2 ^E AFD.

^[20] Inventarisnummer 1975-255-001.

^[21] De naam was uitgekrast maar, door raadpleging van de juryverslagen, kon de penning worden toegewezen aan Prosper Capio.

D. VIERDE VERSIE

Zoals reeds vermeld werd de Gentse Academie meermaals tot de orde geroepen wegens het verlenen van ‘Medailles van de Koning’ aan leerlingen en voor disciplines die niet waren voorzien in het reglement.

Het aantal gelauwerde leerlingen was ondertussen toegenomen, onder meer als gevolg van de uitbreiding van het aantal gedoceerde vakken.

De directie ging dus over tot de aankoop van prijspenningen in de handel. Dit gebeurde bij de Gentse graveerder Jules Heyse^[22], die ook de burijngravures en aanpassingen (aanhechten van een draagring en/of lint) deed bij de medailles ontvangen van de centrale overheid^[23].

Bij deze aangekochte penningen vinden we meerdere combinaties van verschillende voor- en keerzijdes. Daarom zullen wij eerst elke zijde apart bespreken, en dan in een tabel de verschillende teruggevonden combinaties weergeven.

VI. EERSTE VOORZIJDDE

De eerste voorzijde toont het hoofd van Leopold II naar links met rondom bovenaan LEOPOLD II KONING DER BELGEN en een geprofileerde rand. Het hoofd van de koning is een beetje gelijkaardig aan dat ontworpen door Wiener, maar de haardracht en de baard is toch verschillend.

Alhoewel het ontwerp niet gesigineerd is kan het bijna zeker toegeschreven worden aan Ed. Geerts. Er bestaat namelijk een penning uit 1886 waarvan de voorzijde met het hoofd van Leopold II gesigineerd is door Geerts^[24]. Het hoofd van de vorst is tot in de kleinste details identiek aan dat, gebruikt voor de Academie. Het omschrift is weliswaar verschillend maar de penningen werden toen gemaakt aan de hand van een poinçon voor de beeldenaar en een apart gezet omschrift.

Van deze voorzijde zijn een groot aantal exemplaren onderzocht, en ze bestaan zowel in zilver als in brons en met diameter 46 en 37 mm. De meeste hebben (of tonen op de rand sporen van) een draagring.

[22] Jules Heyse was actief als graveerder vanaf *ca.* 1865 tot aan zijn overlijden in 1895. Hij woonde achtereenvolgens in/op de Graslei (1867-72), de Korenlei (1872), de Lange Munt (1873-80), de Kammerstraat (1881-93) en de Koningstraat (1894-95). Na zijn overlijden vormde zijn weduwe de zaak om tot herberg.

[23] In het archief van de Academie bevinden zich verschillende facturen van Heyse, zowel voor de aankoop als voor de gravure van penningen.

[24] De keerzijde is gesigineerd door Heyse als verkoper van deze penning. Heyse beschikte zelf niet over slagmateriaal.

Hoofd van Leopold II met signatuur Geerts

Een overzicht van de bestudeerde exemplaren:

Jaar	Metaal	Vz Kz	Ø	Verzameling	Gegraveerd opschrift
1882	Zilver	1 3	37,0	PV	KONINKLIJKE TEEKENACADEMIE VAN GENT ★ ANTIK BEELD 1 ST AFDEELING 2 PRIJS RESTEL GASTON -- 1881 - 1882
	Brons	1 1	46,0	KBR L240/07	KONINKL. TEEKENACAD. VAN GENT --- BOUWKUNDE 3 KLAS - 2 AFDEEL. PRIJS EX ÆQUO VAN BUNTEN FL. ^o --- 1881 - 1882
		1 1	46,1	STAM N.368	KONINKL. TEEKENACAD. VAN GENT --- BOUWKUNDE 3 KLAS - 2 AFDEEL. PRIJS EX ÆQUO LEYNS JULIUS. --- 1881 - 1882
1884	Zilver	1 3	37,0	PV	KONINKLIJKE TEEKENACADEMIE VAN GENT --- GESCHIEDENIS 1 ^E PRIJS EX ÆQUO DE VRIENDT Edm. --- 1883 - 1884
	Brons	1 1	46,1	PV	KONINKL. TEEKENACAD. VAN GENT --- DOORZICHTKUNDE 2 ^E AFDEELING 2 ^E PRIJS EX ÆQUO DE VRIENDT EDM. ^o . --- 1883 - 1884
1886	Zilver	1 1	46,1	PV	KONINKL. TEEKENACAD. VAN GENT --- KUNSTGESCHIEDENIS 1 ^E PRIJS DE VRIENDT EDM. --- 1885 - 1886
		1 1	46,0	PV	KONINKL. TEEKENACAD. VAN GENT --- MIDDELEEUWSCHE BOUWKUNDE 2 ^E PRIJS EX ÆQUO DE WEERDT EM. --- 1885 - 1886
	Brons	1 1	46,1	PV	KONINKL. TEEKENACAD. VAN GENT --- WISKUNDE 2 ^E AFDEELING 1 ^E PRIJS DE VOS EDM. --- 1885 - 1886

1886	Brons	1 3	37,1	PV	KONINKLIJKE TEEKENACADEMIE VAN GENT --- DOORZICHTKUNDE 2 ^E AFDEELING 2 ^E PRIJS ROELANT ED ^O --- 1885 - 1886
1888	Zilver	1 2	37,1	PV	ZOMERLEERGANG 1888 MEETKUNDE 1 ^E AFD ^O 1 ^E PRIJS FONTYN FELIX.
	Brons	1 2	46,1	PV	ZOMERLEERGANG 1888 REKENKUNDE 1 ^E AFD ^O 2 ^{DE} PRIJS FONTYN FELIX
		1 2	46,4	PV	BEELDHOUWKUNDE MODELEERING NAAR HET ANTIK HOOFD 2 ^{DE} PRIJS DELASORTE PIET ^E 1887 - 1888
1890	Zilver	1 2	46,0	PV	DOORZICHTKUNDE 1 ^E AFD. 1 ^E PRIJS VANDELDE PIETER 1889 - 1890
		1 2	37,7	PV	STEENSNEDE 2 ^E PRIJS VAN DAMME GUST ^E 1889 - 1890
		1 2	37,7	PV	BOUWKUNDE 2 ^E KLAS 1 ^E AFD ^O 2 ^{DE} PRIJS VAN DAMME GUST. 1889 - 1890
1892	Brons	1 2	46,2	PV	LIJNTEKENING 1 ^E PRIJS ALF ^{MS} BOUCKAERT 1891 - 1892

Aan de hand van deze tabel kan worden vastgesteld dat tot 1886 de penningen van groot formaat geslagen werden met de keerzijde met lauwerkrans (κ_1) en de kleine module met een volledige blanco keerzijde (κ_3). Vanaf 1888 werden beide formaten uitgevoerd met de keerzijde waarbij in de stempel reeds de naam van de instelling aanwezig was (κ_2).

V2. TWEEDE VOORZIJDE

De tweede voorzijde met het naar links gekeerde hoofd van Leopold II is van mindere kwaliteit: het haar en de baard van de vorst zijn weinig gedetailleerd en heel grof weergegeven. Rondom lezen we LEOPOLD II KONING (links) DER BELGEN (rechts).

We hebben slechts enkele exemplaren van dit type gezien en ze dateren allemaal van na het overlijden van Heyse (1895).

Penningen met deze voorzijde zijn enkel gevonden in het klein formaat (37 à 38 mm), zowel in zilver als in brons. Voor deze versie werd de keerzijdematrijs gebruikt met de naam van de Academie (K2) die reeds vanaf 1888 in gebruik was. Dit wijst erop dat de stempel niet in het bezit was van Heyse, maar eigendom was van het atelier waar de penningen geslagen werden.

Jaar	Metaal	Vz Kz	Ø	Verzameling	Gegraveerd opschrift
[1896]	Zilver	2 2	37.6	PV	Meuleman Philemond 2 ^e Prijs VERSIERSINGSKUNST 1 ^e AFD.
		2 2	37.7	PV	Van Renterghem Lodewijk 2 ^e Prijs TEEKENEN ANTIK BEELD 2 ^e AFD.
[1898]	Zilver	2 2	37.5	PV	Boulangié Octaaf 2 ^e Prijs 3 ^e KLAS BOUWKUNDE 1 ^e AFD.

De verschillende keerzijden zijn standaardtypes die bij meerdere soorten penningen voorkomen. Het is dus niet onmogelijk dat behalve de drie hierna vermelde types, er ook nog andere zijn gebruikt voor prijspenningen van de Academie. Geen enkele keerzijde is gesigneerd.

K1. EERSTE KEERZIJDE

De eerste keerzijde heeft een open krans van twee lauriertakken die onderaan samengebonden zijn, met in het midden een open ruimte voor een gravure, dit alles binnen een geprofileerde rand.

De bestudeerde exemplaren waren enkel van het groot formaat (46 mm) en bestaan in brons en zilver.

K2. TWEEDE KEERZIJDE

Hier hebben we een keerzijde waarvan de vormgeving veel voorkomt bij allerlei penningen, maar waarvan de stempel toch specifiek aangepast is voor de Academie. Tussen een parelcirkel en de geprofileerde buitenrand staat bovenaan, **KONINKLIJKE TEEKENACADEMIE** en onderaan ★ **GENT** ★, met in het midden plaats voor de gravure.

Deze keerzijde komt voor in beide formaten en metalen. Aan de hand van de tabel met de eerste voorzijde kunnen we aannemen dat deze stempels tussen 1887 en 1888 vervaardigd zijn.

K3. DERDE KEERZIJDE

Voor dit type is strikt genomen niet echt een stempel gebruikt: de keerzijde bestaat enkel uit een verhoogde rand, zodat de volledige oppervlakte in het midden kan worden gebruikt voor een gravure. Hiervan zijn enkel kleinformat penningen gevonden, zowel in zilver als in brons.

III. TYPE MET BEELTENIS VAN ALBERT I

Na het overlijden van Leopold II eind 1909 werd de Leuvense kunstenaar Frantz Vermeylen belast met het ontwerp van de nieuwe prijspenning voor het Belgisch kunstonderwijs.

De voorzijde toont de buste naar links van Albert I in militair uniform met op de afsnede van de linkerschouder verdiept *F. Vermeylen.* en langs de rand, links **ALBERT ROI** en rechts **DES BELGES.**

De keerzijde toont een compositie van een zuil met kapiteel (links), een lier met stalende ster (midden), en een palmtak (rechts). Boven dit alles staat een lauwerkrans met onderaan een strik met lange linten die langs beide zijden tot aan de rand lopen. Onderaan staat links een boetseerhamer en rechts een schilderspalet met twee penselen. Bovenop staat een rechthoekige band voor een gravure. Onderaan rechts op de afsnede staat verdiept F. VERMEYLEN.

De penning werd uitgevoerd in zilver en brons en in de diameters 50 en 39 mm.

De publicatie *Médailles historiques de Belgique tome III* vermeldt voor beide diameters samen een jaarlijks slagaantal van 400 exemplaren in zilveren en 166 in brons^[25].

Voor Gent vermelden we twee exemplaren in verguld zilver met een diameter van 50 mm:

- 1) In de verzameling van Frieda Poetou bevindt zich een exemplaar in 1912 toegekend aan haar vader Emiel Poetou met de gravure EMIEL POETOU | KONINK. ACADEMIE VAN SCHOONE KUNSTEN GENT. De penning zit in een doosje met gouden opdruk, 1912 | BEELDHOUEWKUNST | 1E PRIJS | EMIEL POETOU | KONINKLIJKE ACADEMIE | VAN SCHOONE KUNSTEN | GENT.

Het bekroonde werk was een beeld van een naakte zittende man.

^[25] Tourneur 1909-14, nr. 197, p. 165-166.

- 2) In het Museum voor Schone Kunsten te Gent bevindt zich een exemplaar als eerste prijs tekenkunde op de vierjaarlijkse wedstrijd van 1914 toegekend aan Hélène De Reuse.

IV. TYPE MET HET WAPENSCHILD VAN DE ACADEMIE

A. EERSTE VERSIE BRAEMT

In 1841 werd een erepenning aangeboden aan Edouard De Bièfve voor zijn schilderij *Le compromis des Nobles* dat hij op het driejaarlijks Salon van datzelfde jaar had tentoongesteld.

Vanaf 1850 werd besloten dit ontwerp ook te gebruiken als prijspenning, en dit ter aanvulling van de Medailles van de Koning.

Braemt creëerde een ontwerp waarbij het wapenschild van de Academie is geplaatst op een gekroond opkrullend veld waaruit onderaan langs beide zijden een lauriertak ontspringt en dat bovenaan is versierd met twee linten. Rondom bovenaan staat het omschrift *ACADEMIA REGIA GRAPHID. GANDAV.* en onderaan de signatuur *BRAEMT F.*

Dit ontwerp werd enkel uitgevoerd in één module, namelijk met een diameter van 46 à 47 mm, zowel in zilver als in brons. Het werd gecombineerd met verschillende keerzijden.

Aanvankelijk werd de keerzijde gebruikt die ook diende voor medailles van de koning uit die periode (Leopold I B. Tweede versie), met een gestileerde krans van bladeren en bloemen, met een rozet onderaan en eveneens bovenaan in de opening van de krans.

Dit kon omdat de penningen met het wapenschild eveneens in de Munt van

Brussel werden geslagen, en men daar dus beschikte over deze keerzijdematrijs. Mogelijk wou men nadien elke gelijkenis met de medaille van de Koning vermijden, want deze keerzijde is enkel in 1850 en 1853 gebruikt.

In 1862 voerde men een aparte keerzijde in met een open krans van twee lau-riertakken met bovenaan in de opening een ster.

Enkel 1864 maakt hierop een uitzondering, want toen werd de penning geslagen zonder keerzijde en is het volledige veld van de keerzijde gebruikt voor gravure. De reden daarvoor is niet gevonden.

Onderstaande tabel toont aan dat de penning met wapenschild van de Academie nog gebruikt is tot het einde van de negentiende eeuw, dus lang na het overlijden van Braemt (1864).

In dat verband kan ook worden vermeld dat de Academie een vruchteloze poging heeft ondernomen om in het bezit te komen van de matrijzen.

Op 17 september 1880 richtte de griffier van de Academie immers een schrijven aan de ^[26] *‘Conservateur du musée des médailles à la monnaie de Bruxelles’*. Hij schrijft het volgende: *‘J’ai l’honneur de vous prier de nous envoyer le coin de médailles aux armoiries de l’académie royale de dessin qui est déposé à votre musée, et qui nous a été légué par feu M. le graveur Braemt’*.

Dit was natuurlijk puur bluff en men kreeg dan ook prompt een antwoord: *‘En réponse à votre lettre du 17 de ce mois, j’ai l’honneur de vous faire savoir que les coins de la médaille de l’Académie des Beaux Arts de la ville de Gand, qui se trouvent en dépôt à l’Hôtel des Monnaies, ont été cédés en 1867 au Département de l’Interieur par la famille du Graveur Braemt. C’est donc à Mr. le Ministre de l’Intérieur que vous devez vous adresser pour être mis en possession des coins que vous réclamez.’*

De Academie heeft geen gevolg meer gegeven aan dit schrijven.

^[26] Stadsarchief Gent reeks ASK nr. 55.

Een overzicht van de bestudeerde exemplaren:

Jaar	Metaal	Ø	Verzameling	Gegraveerd opschrift
1850	Brons	46,2	UG	CL ^É SUPER ^É D'APRÈS LE SYSTEME DUPUIS 2 ^É DIV ^M 2 ^É À JEAN DE POURCK. DE GAND 1850
		46,0	KBR L5/28	CL ^É ELEM ^É D'APRÈS LE SYSTEME DUPUIS 1 ^É DIV ^M 2 ^É À ED. BLAES. DE GAND 1850.
1853	Brons	46,3	PV	CL ^É SUPER ^É SYSTEME DUPUIS 2 ^É DIV. 2 ^É À JEAN DE POURCK. DE GAND 1850
		46,3	PV	CL. SUPER ^É SYSTÈME DUPUIS 2 ^É DIV. 2 ^É PRIX FERD. GERARD DE GAND 1853
1862	Zilver	47,0	HVA	ACADEMIE ROYALE DE GAND HISTOIRE 1 ^R PRIX CAMILLE INBROUCK DE DEINZE 1861 - 1862
1864	Brons	46,0	KBR L89/19	ACADÉMIE ROYALE DE GAND TETE ANTIQUE 1 ^É DIV. 2 ^É PRIX LOUIS MAETERLINCK DE GAND 1863 - 1864
		46,0	PV	ACADÉMIE ROYALE DE GAND ANATOMIE 2 ^É DIV. PRIX : CHARLES VAN LOO DE GAND. 1863 - 1864
[1868]	Zilver	46,0	PV	ANATOMIE MODÈLE VIVANT 1 ^R PRIX CH. VAN LOO DE GAND.
		46,5	PV	ARCHITECTURE 1 ^É CL ^É 1 ^É DIV ^M COMPOSITION 3 ^É PRIX : TIT. CRAEYNST. DE GAND
	Brons	46,5	PV	ARITHMÉTIQUE. 1 ^É DIV ^M PRIX : FRANÇ. DEBEER DE GAND.
1870	Zilver	46,4	PV	ARCHITECTURE 1 ^É CL ^É 1 ^É DIV ^M COMPOSITION, 2 ^É PRIX : CH. VERSPIEGEL DE GAND. 1869 - 70
	Brons	46,5	STAM N.88	ARCHITECTURE 2 ^É CL ^É 2 ^É DIV ^M 2 ^É PRIX HENRI DE GEYTER DE GAND 1869 - 70
		46,4	PV	ARCHITECTURE 3 ^É CL ^É 2 ^É DIV ^M 2 ^É PRIX : EDM. DE JANS DE GAND. 1869 - 70
1872	Zilver	46,4	PV	PERSPECTIVE 1 ^É DIV ^M 1 ^R PRIX. JEAN ROTIERS. DE GAND. 1871 - 72
	Brons	47,0	HVA	PRINCIPES. PRIX. PIERRE T'SESTIG. DE GAND 1871 - 72.
		46,5	PV	MODELAGE ORNEMENTS 2. PRIX. LOUIS DE VYLDER DE GAND. 1871 - 72
1876	Zilver	46,5	HVA	ARCHITECTURE COMPOSITION 2 ^É DIV ^M 1 ^É PRIX : ERN ^T VAN HAMME DE GAND 1875 - 76
		46,5	PV	HISTOIRE 2 ^É PRIX : GUST ^É VANAISE DE GAND. 1875 - 76
	Brons	46,5	PV	ALGÈBRE 2 ^É PRIX JUL. ROBELUS DE GAND 1875 - 76
		46,0	PV	DESS. LINEAIRE PRIX : ADOLPHE BAERT DE GAND. 1875 - 76
		46,7	STAM N.2102	ARCHITECTURE 3 ^É CL ^É 2 ^É DIV ^M PRIX : ADOLP ^H WILD DE GAND 1875 - 76
1878	Zilver	46,5	PV	ARCHITECTURE 2 ^É DIV ^M 1 ^R PRIX : JOSEPH HACHÉ DE GAND. 1877 - 78
	Brons	46,5	PV	MATHEMATIQUE 2 ^É DIV ^M PRIX : LOUIS CLAESSENS DE GAND. 1877 - 78
		46,6	STAM N.971	MATHEMATIQUE 1 ^É DIV ^M 2. PRIX : ALPH. STOOP DE GAND. 1877 - 78

1894	Zilver	46,5	PV	TEEKENKUNDE ANTIËK BEELD 2 ^e AFD ^o , 1 ^e PRIJS MATTHYS, JULIAAN 1894
		46,5	PV	BOUWKUNDIGE SAMENSTELLING 1 ^e KLAS, 1 ^e AFD ^o , 2 ^e PRIJS VAN DAMME GUSTAAF 1894
[1894]	Zilver	47,0	SAG ASK601	DIERKENS GUSTAAF PRIJS TYPEN EN KLEDERDRACHTEN ---
1895	Brons	46,0	KBR M141/20	Van Hoorebeke Richard Prijs REKENKUNDE 1 ^e AFD.
1896	Zilver	46,0	PV	Mathijs Juliaan ~- Prijs ex æquo KUNSTGESCHIEDENIS 1895 - 1896

B. TWEEDE VERSIE WÜRDEN

Vanaf de jaren 1870 wou de Academie ook beschikken over een kleinere versie van de prijspenning met haar wapenschild. Aangezien Braemt ondertussen overleden was werd Würden aangesproken om deze te realiseren. Hij kopieerde exact de creatie van Braemt maar signeerde wel met zijn eigen naam.

De penning werd uitgevoerd met een diameter van ongeveer 38 mm en is zowel in brons, zilver als verguld zilver uitgereikt. De keerzijde is altijd blanco gelaten om, gezien de kleine diameter, voldoende plaats te hebben voor de gravure. In tegenstelling tot de grote module door Braemt, komt deze kleinere versie minder frequent voor.

Een overzicht van de bestudeerde exemplaren:

Jaar	Metaal	∅	Verzameling	Gegraveerd opschrift
1872	Brons	38,0	PV	DESSIN LNÉAIRE PRIX. HIPPI. HEBBREGT. DE GAND. 1871 - 72
1874	Vermeil	37,7	PV	MATHÉMATIQUE ALGÈBRE 2 ^e PRIX : FRANÇOIS DE BEER DE GAND. 1873 - 74
1878	Zilver	38,0	PV	PRINCIPES PRIX : RICH: PARMENTIER DE GAND. 1877 - 78

V. TYPE MET HET WAPENSCHILD GENT

In 1880 werd met veel luister de vijftigste verjaardag van België gevierd. Naast de prijsuitreiking aan de leerlingen van het schooljaar 1879-80 werd ook het driejaarlijks Salon ingericht. De vieringen te Brussel voorzagen tevens in de organisatie van een grote 'Tentoonstelling voor Nationale Kunst'. Deze was dus een concurrent voor het Gentse Salon, en vooral een probleem voor de kunstenaars zelf, omdat die aan beide evenementen wilden deelnemen. Het goede nieuws was dat de regering beslist had om voor het Gentse Salon gouden medailles te verlenen. Op deze stukken komen we later terug. Het Salon werd ook opengesteld voor buitenlandse kunstenaars en had aldus extra troeven voor het aantrekken van deelnemers^[27].

Wat betreft de prijzen voor de leerlingen werd aan het Gentse stadsbestuur gevraagd om ook iets speciaal te voorzien.

De stadsmedaille met het Gentse wapenschild, van de hand van Victor Lemaire, werd voorzien van een speciaal ontworpen keerzijde.

De voorzijde toont het gekroonde wapenschild van Gent met eronder op een banderol het devies **FIDES ET AMOR** en bovenaan rondom **VILLE DE GAND**; onderaan langs de geprofileerde rand staat de signatuur **LEMAIRE À GAND**.

Dit wapenschild komt regelmatig voor op penningen uitgereikt door het Gentse Stadsbestuur voor allerlei doeleinden.

[27] Taymans 2015.

De keerzijde heeft een gestileerde gesloten krans met erbinnen rondom, **ACADÉMIE ROYALE DES BEAUX-ARTS DE GAND** en onderaan een ster. In het midden is plaats voor een gravure. Ook tussen de krans en de geprofileerde buitenrand is er enige ruimte, maar daar werd niets ingegraveerd.

Waarschijnlijk is deze keerzijde ook gerealiseerd door Lemaire en zijn de penningen ook bij hem gelagen aangezien hij reeds vanaf 1875 beschikte over een reduceerbank^[28].

Een overzicht van de bestudeerde exemplaren:

Jaar	Metaal	∅	Verzameling	Gegraveerd opschrift
1880	Zilver	55,3	PV	COURS <i>De Construction</i> -- 1 ^{er} PRIX. -- <i>Morial Léonce</i> D'AIX-LA-CHAPELLE --
		55,3	PV	ANATOMIE <i>Sculpture d'après</i> <i>le modèle vivant</i> . -- 1 ^{er} PRIX. -- <i>Leroy, Hip.</i> DE LIÈGE
		55,3	PV	SCULPTURE <i>Modélage d'après</i> <i>le modèle vivant</i> . -- 2 ^{me} PRIX. -- <i>Leroy, Hip'</i> . DE LIÈGE

VI. DIVERSE PRIJSPENNINGEN

Sommige prijspenningen passen niet in de reeks van regelmatig verleende prijzen maar moeten niettemin ook vermeld worden.

A. DE BEELTENIS VAN LEOPOLD I IN COMBINATIE MET HET WAPENSCHILD VAN DE ACADEMIE

Een penning met een bijzondere combinatie met het hoofd van Leopold I op de voorzijde en het wapenschild van de Academie op de keerzijde moet eveneens vermeld worden.

[28] *Gazette van Gent*, juli 1875.

Een exemplaar bevindt zich in het Penningkabinet te Brussel^[29] en een ander in een privéverzameling; mogelijk bestaan er ook nog in andere verzamelingen.

De beide stukken die we hebben gezien dragen op de voorzijde het hoofd van Leopold I naar links met rondom langs de geprofileerde rand LEOPOLD PREMIER (links) ROI DES BELGES (rechts) en onder de hals BRAEMT F.

Dit is dezelfde voorzijde als gebruikt op medailles voor inhuldigingen van kanalen en spoorwegen en voor de paardenrennen^[30]. Aan de hand van de datum op deze stukken zou deze afbeelding dateren uit 1839.

De keerzijde is het wapenschild van de Academie zoals gebruikt op de prijspenningen type IV. A. Dit type werd voor het eerst gebruikt in 1841.

De penning is niet gedateerd, maar het stuk in het Penningkabinet te Brussel is in de verzameling gekomen in 1845 vanuit de collectie Surmont. Het type is dus te situeren tussen 1841 en 1845.

Een ander probleem is het gebruik. Het is helemaal niet zeker dat het hier gaat om prijspenningen, want die werden door de Gentse Academie altijd voorzien van een draagsysteem, dat later al dan niet verwijderd werd, maar waarvan sporen te zien zijn. Dit is bij deze stukken niet het geval. Ook is er geen plaats voorzien voor een gravure.

Een mogelijkheid zou zijn dat de penningen besteld werden door de Academie voor een speciale gelegenheid. Bij de grondige raadpleging van de archieven van de Academie ter voorbereiding van deze bijdrage^[31] werd evenwel niets gevonden dat in die richting wijst.

Een derde mogelijkheid is dat het gaat om een proef voorafgaandelijk aan de invoering van de prijspenning met het Wapenschild van de Academie maar dat door plaatsgebrek voor gravure niet werd goedgekeurd.

Het archief van de Koninklijke Munt zou hier mogelijks uitsluitsel over kunnen geven.

Verder dient nog vermeld dat in het recentelijk gepubliceerde werk van Braemt op p. 185 deze penning is afgebeeld met een Latijns omschrift op de voorzijde nl. LEOPOLDUS PRIMUS – BELGARUM REX. Tourneur combineert de keerzijde van deze medaille^[32] met de *pointon* van de voorzijde van een stuk dat inderdaad een Latijns omschrift heeft^[33], maar geeft in zijn beschrijving wel de gelijk het Franse omschrift. Men krijgt daardoor de indruk dat hier een verkeerde associatie is gemaakt.

[29] Inventarisnummer K377/11.

[30] Poels *et al.* 2015, p. 153-154.

[31] Zoals reeds gezegd [n. 2] beslaat het archief van de Academie meer dan 600 dozen. De grondige studie ervan nam meer dan vijf jaar in beslag.

[32] Tourneur 1909-14, p. 225, nr. 728.

[33] *Ibid.*, p. 115, nr. 413.

Maar volgens één van de auteurs van het oeuvre van Braemt zou deze penning met Latijns omschrift wel degelijk aanwezig zijn in de archieven van de Koninklijke Munt als foutieve slag. Er zouden geen andere exemplaren van in omloop zijn gebracht. Door de recente overdracht van het archief en het slagmateriaal van de Munt naar het Penningkabinet van de Koninklijke Bibliotheek, kon dit stuk niet worden geverifieerd.

B. DE GOUDEN PRIJSPENNINGEN VOOR DE DRIEJAARLIJKSE SALONS

In het Jaarboek EGMP 2015 werd reeds melding gemaakt van het bestaan van een gouden penning, toegekend door de overheid als prijs aan de grote winnaar van het driejaarlijks Salon van 1880.

schaal 200%

Bij de opzoekingen voor dit artikel werd een tweede exemplaar teruggevonden in de verzameling van het museum Huis van Alijn te Gent. Het gaat om de hoofdprijs voor het driejaarlijkse Salon van 1883 en werd door het museum

aanvankelijk geïnventariseerd als zijnde in verguld zilver, maar bij nader onderzoek ter plaatse bleek het wel degelijk om een gouden penning te gaan; dit werd ondertussen rechtgezet op de site *Erfgoedinzicht*^[34] waar objecten van musea en heemkundige instellingen van Oost- en West-Vlaanderen op worden geplaatst.

Het gaat om een identieke penning aan deze vermeld in 2015, waarbij op de voorzijde ook de naam van de stad is ingegraveerd en op de keerzijde op de rots C. DE COCK | 1883.

César De Cock (Gent 1823-1904) was een leerling van de Gentse Academie en is vooral bekend als schilder van landschappen en als etser. Hij wordt wel eens de ‘Vlaamse Corot’ genoemd, en was vooral werkzaam in de School van Barbizon in Frankrijk.

In 1903 kreeg hij een stadsmedaille bij de viering van zijn 80ste verjaardag.

Het is zeer waarschijnlijk dat ook voor andere Salons gouden penningen zijn uitgereikt, maar door de hoge intrinsieke metaalwaarde zijn veel stukken, ofwel kort na de uitreiking, ofwel later, omgesmolten.

BESLUIT

Deze studie over de types prijspenningen uitgereikt aan de Gentse Academie heeft een paar inzichten opgeleverd over het waarom van het gebruik van sommige types in combinatie met verschillende keerzijden, en heeft ook toegelaten enkel ongesigioneerde medailles toe te wijzen. Ondanks de grondige analyse is het uiteraard mogelijk dat nog andere combinaties opduiken in privéverzamelingen; dit typeoverzicht is enkel een leidraad om stukken te kunnen duiden.

Bovendien kan dit overzicht van de types, vooral wat betreft de ‘Medailles van de Koning’, doorgetrokken worden naar de Academies van andere steden, en is het dus ook nuttig voor verzamelaars van penningen van andere Belgische instellingen voor kunstonderwijs.

Na Wereldoorlog I was de belangstelling van het grote publiek voor medailles zeer sterk afgenomen. Veel onderwijsinstellingen gaven geen prijspenningen meer aan hun verdienstelijke leerlingen maar andere prijzen, vooral boeken.

Ook aan de Gentse Academie zijn geen echte prijspenningen, gegraveerd op naam, meer toegekend. Enkel de ereplaket uit 1935 aan Oscar Vandevoorde werd bij sommige gelegenheden uitgereikt, maar toch is ons geen enkel exemplaar bekend waarbij op de blanco keerzijde een gravure is aangebracht.

Deze trend om niet meer te belonen met medailles is bijzonder jammer, want ze zijn een blijvend aandenken dat, zelfs na vele jaren, een aanwijzing geeft over de studieprestaties van leerlingen die later meestal een mooie artistieke carrière hebben uitgebouwd en waarvan het werk in ons patrimonium bewaard is.

[34] Zie *Erfgoedinzicht* objectnummer 1973-083-020.

BIBLIOGRAFIE

- Alvin 1892-93 = F. ALVIN, *Léopold Wiener graveur en médailles et son œuvre*, in *RBN XLVIII*, pp. 123-136, 285-300 & 433-448; *RBN XLIX*, p. 83-96.
- De Munter 1925 = V. DE MUNTER, *Frantz Vermeylen et son œuvre*, in *RBN LXXVII*, p. 57-76.
- Eloy et al. 1989 = A. ELOY, V. MEILLANDER, F. VAN BOST & R. VAN DE WALLE, *Gentse Penningen 1780-1980*, Gent.
- Guioth 1844 = J.L. GUIOTH, *Histoire numismatique de la Révolution belge, ou description raisonnée des médailles, des jetons et des monnaies qui ont été frappés depuis le commencement de cette Révolution jusqu'à ce jour*, Hasselt.
- Poels et al. 2015 = A. POELS, L. VANDAMME & D. VANOVERBEEK, *Pierre Joseph Braemt, Eerste graveur van het Onafhankelijke België*, Alken.
- Taymans 2006 = H. TAYMANS, *De penningen van de Academie voor Schone Kunsten te Gent van 1748 tot 1830*, in *Jaarboek EGMP*, p. 185-236.
- Taymans 2015 = H. TAYMANS, *Een gouden medaille op het Driejaarlijks Salon te Gent in 1880*, in *Jaarboek EGMP 2015*, p. 127-132.
- Tourneur 1911 = V. TOURNEUR, *Catalogue des médailles du Royaume de Belgique*, Brussel.
- Tourneur 1909-14 = V. TOURNEUR, *Médailles historiques de Belgique publiées sous les auspices de la Société Royale de Numismatique, tome III*, bijlage bij *RBN*, Brussel.